

Tartu kutseharidus 90

KHK kroonika 1922–44

1. Sissejuhatus

Väga suurelt üldistades võiks öelda, et kutseharidus sündis koos inimkonnaga. Ellujäämiseks vajalikud oskused tuli ka kiviaja inimestel oma järglastele võimalikult efektiivselt edasi anda. Kes oli osavam kütt, tutvustas jahipidamise kunsti, kes püüdis paremini kala, õpetas noori välja järve või jõe ääres. Söödavate, mitesöödavate ja mürgiste taimede eristamine oli elulise tähtsusega neile, kes hoolitsesid hõimu toidulaua eest Flora pärusmaal. Edasi anti kunstialaseid teadmisi ja kogemusi, töö- ja muusikariistade valmistamise tehnoloogiat, rõivaste ja jalanõude valmistamise nippe ja ka teadmist selle kohta, kuidas haigestunud hõimuliikmeid ravida ning teisepoolsusega suhelda.

Ajas tänapäevale lähemale liikudes mitmekesisub inimkonna käsutuses olevate teadmiste ja töövõtete arsenal. Õpetada tuleb põlluharimist ja taimekasvatust, loomapidamist ja sepatööd, meresõitu ja kaubandust, toiduvalmistamist ja sõjapidamist. Kahe ja poole tuhande aasta tagusest Kreeka retseptiraamatust leiame tõdemuse, et korraliku koka ettevalmistus peab kestma vähemalt kaks aastat.

Veelgi võimsama allika leiab tänane Eesti kutseharidus keskaegsest tsunftisüsteemist. Jagunemine meistriteks, sellideks ja õpipoisteks on ka tänase kutsete süsteemi aluseks. Tsunftide põhikirjad ehk *skraad* on kui keskaegsed õppekavad ja sisekorraeskirjad, mis sätestavad nii seda, mida õpitakse, kui ka seda, mida on sünnis teha ja mida mitte.

Haridusloolase Väino Sirk'i [järgnev on suurest tema jutu lühike kokkuvõte. Originaal aadressil

http://www.nvtc.ee/uudiste-arhiiv/Kutsehariduse_ajaloost_Eestis] andmetel avati 18. sajandil Eestis üksikuid kutsekoole, näiteks Peeter I ajal Narvas navigatsioonikool, ent nad lõpetasid üsna varsti oma tegevuse.

Kutsehariduse järjepidev areng algas 19. sajandi esimestel kümnenditel. Enamik koole olid saksakeelsed, kuid 1808. aastal avati (tegutses paar aastat) eestikeelne ämmaemandate kool Tallinnas. 1833.a avati Kärkla kalevivabriku juures väike kutsekool kohalikele elanikele. Nii maal kui linnas asutati üksikuid töökoole (Armen und Industrieschule) nii poistele kui tütarlastele.

1834. aastal avatud Venemaa esimeses kõrgemas põllumajanduslikus õppe- ja uurimisasutuses, Vana-Kuuste Põllumajanduse Instituudis, anti ka kutseharidust: õpetati välja lambatalitajaid, töödejuhatajaid (kupjaid), mõisavalitseja abisid jt, Kool suleti 1839. aastal. Mõningaid kutseoskusi (näit. hobuserautamist) õpetati Tartu Veterinaariakoolis (1848–1873).

19.sajandi II pool tõi kaasa kiired muutused majanduselus. Rajati esimesed raudteed, telegraaf

muutis igaveseks sidepidamisviise, tööstuse pidurdamatu kasv tõi kaasa vajaduse linnades elavate tööliste järele, elavnes kaubandus ja põllumajanduseski toimusid pöördelised muutused.

Uus aeg nõudis ka uut tüüpi koole. Eestlaste kui rannarahva asualadele rajati koguni 5 merekooli, kus koolitati kapteneid ja tüürimehi nii purje- kui aurulaevadele.

Vene õppekeelega Tallinna Raudtee-tehnikakoolis valmistati ette raudtee alamastme tehnikuid: vedurimasiniste, teemeistreid, telegrafiste jt.

19. sajandi lõpul ja 20. sajandi algul avati arvukalt tütarlaste käsitöökoole, kunstkäsitöö õppetöökodasid, juurdelõikamis- ja õmbluskoole.

Baltisaksa ringkondade algatusel ja toetusel tegutses 1876–1892 Tartumaal Võnnus 2-aastase kursusega tütarlaste kodumajanduskool, esimesi omataolisi Läänemere kubermangudes ja kogu Vene impeeriumis. Sajandivahetusel hakkasid kodumajanduskursusi korraldama eesti põllumeeste seltsid. Riigi kulul avati Tartu Veterinaariainstituudi juures veterinaarvelskrite kool (1874–1918).

1911. aastal korraldas Tartu Eesti Põllumeeste Selts esimesed pikemaajalised (2- ja 4-kuulised) põllumajanduskursused. 1912. aastast alates korraldati igal talvel 6-kuulised kursused. Alates 1914. aastast peeti kursusi linnalähedases Vahi katsetalus. Kursustele anti *“enam-vähem kooli korraldus”*

Mari Raamoti 2-aastase õppeajaga kodumajanduskoolis Tartu lähedal Sahkapuu talus õpetati aastatel 1911–1918 kodumajandust. Ka siin kasutati kursuste nime, kui tegemist oli sisuliselt kodumajanduskooliga.

1916. aastal oli Eesti 32 kutseõppeasutuses ligikaudu 3400 õpilast. Kutsekoolide võrku tööstuse ja põllumajanduse tarvis tsaariajal ei kujunenud. Ehkki koolides, õppetöökodades ja kursustel õpetati kümneid kutsealasid, oli ettevalmistus sageli lühiajaline ja juhuslik. Paljusid erialasid käidi õppimas võõrsil.

Suurem osa tsaariaegsest Eesti kutseharidusest oli asutatud kohalikul algatusel seltside, linnaomavalitsuste või eraisikute poolt. Nende ülalpidamise ja töö korraldamise oskused ei läinud kaduma. Linnavalitsuste, riigi või seltside poolt kutseõppeasutuste tarbeks omandatud või ehitatud hooneid kasutati ka pärast Vabadussõda enamasti kutsehariduse andmiseks.

2. Sõjaeelne periood

2.1. Kooli asukoht, ajalugu

I Maailmasõda ja Vabadussõda olid Eesti tööstusele ja põllumajandusele mõjunud laastavalt. Drastiliselt langenud tööstustoodangu ja suletud ettevõtete kõrval kimbutas ühiskonda oskustööliste puudus. Noor riik nägi kutsehariduse süsteemses käivitamises võimalust rahuldada ettevõtet vajadus kvalifitseeritud tööjõu järele. Esimesed tehnilise joonestamise ja käsitöökursused, mis kasvasid hiljem üle koolideks, avati juba 1918/19 Tallinnas ja Tartus. Muidugi kimbutasid vastavatud koole kõikvõimalikud raskused: ruumipuudus või juhuslikud ja õppetööks ebasobivad ruumid; töökodade sisseseaded olid vananenud, kuna ainult selliseid jõuti osta; tööruume parandati ja remonditi õpilaste kaasabil. Õppejõude oli vähe, puudus nii õppekirjandus kui erialane eestikeelne terminoloogia. Töökodad pidid kooli omanike nõudel tulu tootma, mis tähendas tellimustööde osakaalu tõusu õppetöö arvelt. Sellistes oludes sündis mõte asutada puu- ja rauatöölisi ettevalmistav kool Tartus.

Eesti Riigiarhiivi fondis 2966, nimistus 4, säilikus 277 talletatakse vanimaid dokumente Tartu Puu- ja Rauatöökooli kohta. Lehel 23 leidub varaseim teade kavandatavast kooli asutamisest, kui Tartu linna koolivalitsus pöördus 24.augustil 1921 Haridusministeeriumi kooliosakonna poole: *“... kooli asutamise mõte kohalikkude tööstusettewõtjate hulgas suurt huwi ja poolehoidu on äratanud. On lubatud ainelist toetust ja töökodasid tarwitada.... 5 skp ärapeetud Tartu Tööstus- ja kaubandusettewõtjate esitajate koosolekul tunnistati esimeses järjekorras tarwilikuks raua ja puutöökoolide asutamine.”*

Loodava kooli käsutusse planeeriti anda Jaama tänaval paiknenud sõjaväehaigla ruumid. Kooli pidi olema treikoda, mehaanika töökoda, sepikoda ja puutöökoda. Rauatöökodas pidi olema 15-20 ja puutöökodas 16-20 töökohta. Kool loodeti avada 01.jaanuaril 1922. Paraku jäid need soovid seekord veel karmile reaalsusele alla.

Taas algatati kooli rajamise mõte 1922.a algul. 25.aprillil 1922 saatis Haridusministeeriumi kooliosakonna juhataja J. Feldmann Tartu Linnavalitsusele väljavõtte ministeeriumi 1922.a eelarvest ja palus *„asuda Tartu linna puu ja raua käsitöökooli organiseerimisele ja seda ministeeriumile registreerimiseks ette panna.“* Koolivalitsus teatas mõned nädalad hiljem, et *„... Tartu linna haridusnõukogu otsustas puu- ja rauatöökooli Tartus avada“*

Uue kooli asutamine nõuab kahtlemata suuri jõupingutusi. Kool vajab ruume, personali, õppevahendeid, õppekavasid. Kutsekooli jaoks on vältimatult vajalikud praktikabaasid, töökodad. Ruumide ja inimeste leidmine edenes vaevaliselt. Nii vaevaliselt, et 1922.a 22.augustil oli Tartu koolivalitsuse juhataja August Reeben sunnitud kirjas Haridusministeeriumile tõdema, et kõik ettevalmistustööd venivad *„kohase koolijuhataja puudumisel ja kohase koolimaja puudumisel“, sest maja „mis valitud otstarbel väga sünnis oleks olnud, on wahepääl kohalise sõjaväe ülemuse poolt rekvireeritud ja kasarmuks muudetud, mida enam ei ole võimalik kätte saada“.*

Uue kooli juhina nähti kogemustega Johannes Karelli. Tsaariajal töötas Karell õpetajana Peterburgi kaubandus-tööstuskoolis ja Õpetajate Instituudis, 1921-22 a juhtis Tallinna Puu- ja Rauatöökooli. Tõsi, Karell ise ei olnud oma sobivuses eriti veendunud. Ühes 1922.a jaanuarikuuga dateeritud kirjas pihtis ta: “... on ühtelugu niisugune tundmus, nagu ma sellele ametile küllalt kohane ei ole.” Ta pidas ennast eelkõige pedagoogiks, mitte majandusmeheks, pealegi nappivat tal tehnilisi teadmisi. 1922.a sügisel alustas ta uut õppeaastat koguni Westholmi gümnaasiumi õpetajana.

Siiski otsustas Karell lõpuks pakutava koha vastu võtta, kuigi ta jäi viimase hetkeni Tallinnasse. Koguni nii kauaks, et 15. novembril pidas Tartu koolivalitsuse juhataja vajalikuks saata talle märgukiri palvega “*võimalikult kohe Tartusse sõita*”. Karelli palgaks määras koolivalitsus 5000 marka kuus, millele lisandus tunnitasu (159 marka/tund) ja 18%-line elukalliduse lisatasu. Juhataja käsutusse anti kolmetoaline korter Peterburi (tänapäeval Narva) maanteel, mille kütte- ja valgustusarved tasus linn.

Seetõttu osutus hädavajalikuks värvata kooli ettevalmistavasse meeskonda ka tugev praktik. Selliseks meheks osutus Johan Falkenberg (hiljem Süve), endine rauatööettevõtte “Tartonia” töödejuhataja. Näituse tänaval asunud, põhiliselt põllutööriistu valmistanud “Tartonia” oli pankrotistunud ja kogemustega meister otsis uut töökohta. 1922.a 1.oktoobrist alustaski Johan Falkenbergi tööd uue kooli “*rauatöö instruktor-meistrina ja rauatöö osakonna tegeliku juhatajana*”. Tema palgaks määrati 3800 marka kuus, lisandus tunnitasu (159 marka/tund) ja 18%-line elukalliduse lisatasu. Ka Falkenberg sai linna kulul eluruumi: tema korter Peterburi maanteel oli ühetoaline, kütte- ja valgustusarved tasuti samuti linna poolt.

“Tartonia” oli koolile oluline ka seetõttu, et endise ettevõtte inventar otsustati Linnavolikogu otsusega avatavale koolile üle anda. Üleantava vara väärtuseks hinnati 849 955 marka ja 40 penni.

Direktor Raukas on oma 1940.a kirjapandud mälestustes aga avaldanud arvamust, et kool loodigi „Tartoniaga“ seotud hämarate tehingute varjamiseks: „*Tartus oli sõja ajal vabrik AS Tartonia, milles linn peaosanik. See vabrik pidi hiljem tootma põllutööriistu. Pankroteerus. Linn võttis varandused üle. Sees olid omad mehed. Hiljem oli häda, kuidas katta otsad. Õnneks tuli Haridusministeeriumi ettepanek kutsekoolide asjus ja sinna siis otsustatigi panna kogu „Gerümpel“ [krempel], äärmiselt üles hinnatuna ja ülehinnatud materjalidega ... Noh, elab tükk aega ja siis sureb, nii oli arvamused*“ [Viktor Raukase päevik, tema poja Uusi Raukase valduses]

Ettevalmistavast faasist tegutsemisfaasi jõudis linn 1922.a sügisel. Väljavõte 11. septembril toimunud Tartu Linnavolikogu koosoleku protokollist:

“*Haridusministeeriumi korraldusel asutatakse Tartus puu- ja raua - töökool. Selle kooli ülevalpidajaks on Tartu linna omavalitsus. Haridusministeerium võtab oma kanda õpetajate palgad ja 50% sisseseade ja ja õppeabinõude kuludest, kuna teine 50% ... ja majanduslised kulud linna kanda jäävad. Sisseseade kulude eelarve on järgmine:*

1. Klassimööbel ja õppeabinõud	330 000.- mk
2. Puutööstuse sisseseade	780 000.- mk
3. Rauatööstuse sisseseade	565 185.- mk
Kokku	1 675 185.- mk”

Volikogu otsus sai 26 poolt ja 1 vastuhääle, 2 saadikut jäid erapooletuks.

Vastuvõtt uude kooli algas 1922.a novembris. „Postimehes“ ilmus mitu asjakohast teadet kavandatava kooli kohta. 24.novembril (11.nov uue kalendri järgi) annab tutvustatakse vastuvõtutingimusi:

„Tegelik avamine ja õpilaste vastuvõtmise algus oli eile, neljapäeval, 23.novembril. Kooli võetakse õpilaseks vastu noormehi, kes on lõpetanud 4 algkooli klassi, kuna eesõigus vastuvõtmisel antakse 6 klassilise algkooli lõpetajatele. Kõik kandidaadid vaadatakse arsti poolt läbi.

Vanaduse alammäär on 15 aastat, erandlikkudel juhustel võetakse vastu ka nooremaid, kehaliselt enamarenenuid. Üleüldse kavatakse kooli vastu võtta 35 õpilast, neist 20 raua= ning 15 puutöö osakonda. Tartu linnast pärit olevatel õpilastel on eesõigus. Kooli astunuid ei loeta kohe õpilasteks, vaid arvatakse esimese 6 kuu jooksul katse peal olijateks.

Kutsekooli õppekursus on 3=aastane ja täieliku kursuse lõpetajad saavad õppinud töölise kutse. [õppe]töö on praktiline ja teoreetiline, kusjuures päevas praktilist tööd on 5, teoreetilist 3 tundi.“

Maja, kus kool tööd alustas, asus Meltsiveski ja Liiva tänava nurgal (tänapäeval Ujula ja Liiva tänavate nurgal), ametlik aadress oli Meltsiveski 13/Liiva 17. Maja ise on hävinud, kuid kooli registreerimislehe põhjal on võimalik seda hoonet pisut kirjeldada.

Kahekordse maja alusmüürid olid paekivist, seinad puidust. Majas oli üks klassiruum ja 4 töötuba. I korrusel asusid sepikoda ja mehaanika/lukksepatöö töötuba, II korrusel puusepatöö töötuba. Elektrivalgustus oli sisse viidud. Õues asus 2 käimlat. Oma veevarustus puudus, vett toodi vastasmajast. Hoovis asus puukuur.

Õpilaste käsutada oli 18 rauatöö ja 12 puutöö treipinki, lisaks 4 puu- ja 9 rauatöö masinat. 1 tahvel, 8 joonestuslauda ja 8 koolipinki. Viimased asusid joonestamisklassis aadressil Peterburi tee 85, samas majas paiknesid ka kontoriruumid ja ametikorterid. Õpikuid ei olnud, vajalik õppekirjandus tuli laenutada linnaraamatukogust.

Haridusministeerium registreeris uue kooli 1. detsembril 1922. Kooli pidulik avamine toimus koos jõulupuuga alles 06.01. 1923.

Kuigi kool ise luges oma asutamispäevaks 28.septembrit, tähistati aastatel 1923 - 1939 kooli aastapäevana 1. detsembrit, kooli registreerimise päeva.

Õppetöö kõrval pöörati esimeste kuudel suurt tähelepanu kooli materiaali-tehnilise baasi väljaarendamisele. Direktor Karelli aruandest linna koolivalitsusele 1922.a detsembris ja

1923.a jaanuaris kooli tarvis tehtud tööde kohta on ära toodud järgmine loetelu:

Tööriistade parandamine

7 tisleripinki

1 klassitahvli ja 40 joonestustahvli

6 liimpressi

2 silti

10 freesitera

24 liimikruvi

11 riistakappi

Muud vähemad tööd (masinate kaitsekastid, kontorikapid, kruvitegemise riistad, pingid ja lauad teoreetilise õppuse jaoks, teejoomise kruuside kõrvad

Lähemal ajal on veel kibedaste vaja teha:

13 tisleri pinki

voodi põhjade kudumise võrgu aparaat

rattarummu puurimise ja tappimise aparaat

puu schleifimise [lihvimise] aparaat

raudkapp

10 riistakappi

7 garderoobikappi

Peale oma kooli varustati koolivalitsuse tellimusel ka teisi Tartu koole. Tehti koolipinke- ja toole, garderoobikappe, tahvleid ja ka parketti. Tellimuste paremaks täitmiseks soetas kool puidukuivati ja soliidse tagavara puitmaterjali.

Kooli eelarve I täisajaga aastal, 1923. aastal, oli 2 746 543 marka. Sellest 500 000 marka laekus Haridusministeeriumilt, 200 000 marka Tartu linnalt, 2 046 543 marka pidi kooli teenima omatuludena. Eelarve kulude poolt leiame järgmised read:

Palgad	1 637 160 mk
Toetus kehvematele õpilastele	4000 mk
Arstiabi	28 690 mk
Tee ja suhkur	25 000 mk
Kantseleikulud	23 000 mk
Materjal	650 000 (rauatöö 350 000, puidutöö 300 000) mk
Inventar	120 000 mk
Raamatukogu	20 000 mk
Majapidamiskulud	176 500 mk
Muud kulud	52 193 mk

Kooli käibeks kujunes 1923.a 4 miljonit marka, aasta hiljem oli see (osalt inflatsiooni tõttu) ligi 1,5 miljonit marka suurem.

Juba esimese õppeaasta lõpuks oli selge, et suurimaks takistuseks kooli arengule kujuneb kooli kasutada olevate ruumide ebasobivus. Liiva ja Meltsiveski nurgal asuvaid töökodasid käsitlesid ajutise lahendusena nii kooli juhtkond kui linnavalitsus. 1923.a lõpul jäi kooli juhtkonna pilk pidama Ludwig Bandelier'ile kuulunud puidutööstuse (täpsemalt mööblivabriku) hoonetele. Krunt asus Kalda, Vene ja Peterburi tänavate ristumiskohas, Emajõe kaldapealsel (ligilähedaselt praeguse Oeconomicumi asukohas). Hr Bandelier oli siitilmast lahkunud, krunt koos hoonetega kuulus tema pärijatele, kelle soove koolile ja linnavalitsusele vahendas omakorda advokaadibüroo Hartmann ja Hasselblatt. Krundi ja sellel asuvate hoonete müügihinnaks oli määratud 19 479 000 marka. Linn pidas küsitud summat liiga kõrgeks.

1924.a aprillis saatis ülanimetatud büroo linnanõunik August Reebele uue projekti, pakkudes võimalust hoonetekompleksi rendile võtta. Igakuise rendimaksena tahtsid omanikud saada 45 000 marka, summat pidi korrigeeritama vastavalt inflatsioonile („elukalliduse tõusule“). Ka see pakkumine ei leidnud linnavalitsuse heakskiitu, sest „*rent on liiga kõrge, ümberehitamist liiga palju*“

Ometi oli ka linn seda meelt, et koolile tuleb võimalikult kiiresti uued ruumid leida. Kirjas Haridusministeeriumi majandusosakonnale märgitakse, et olemasolevad „*ruumid on kitsad, ebatervislikud, puudub laienemisvõimalus ja raamatukogu*“. Samas kirjas tehakse ettepanek lülitada Haridusministeeriumi 1925.a eelarvesse 22 miljonit marka Puu- ja Rauatöökoolile uue maja ehitamiseks.

Raha paraku ei leita. Samas sundis linnavalitsuse aktiivsus uue maja ehitamise asjus Bandelier'i pärijaid hinda langetama, 1924.a lõpul küsivad pärijad krundi eest 12 miljonit marka „*kui kohe ostate*“. Kuid ikka on hind liiga kõrge

Järgmisel, 1925.a, teeb mitmeid pöördumisi koolijuhataja Raukas. Adressaatide hulgas on haridusminister, valitsus tervikuna ja Riigikogu. Väljavõtte tema kirjast Haridusministeeriumile 24.09.1925:

„*Sepikoda asub laudkuuris (endine hoone langes kokku). Autotööde ruum on plahvatusohtlik. Rauatööde osakonnas töötab 104 m² 31 inimest. Puuduvad puhke-, pesemis- ja riietusruumid. Uks avaneb otse õue.*“

1925.a jooksul jätkusid pingelised läbirääkimised linna ja Bandelier'i pärijate vahel. Krundi hind oli langenud 10 miljoni margani, linn pakkus 9 200 000 marka, tingimusel, et 3-4 miljonit makstakse kohe, puudujääv osa 5 aasta jooksul, tasudes ühtlasi ka 10% intressi.

Kulus veel pool aastat ja hulgaliselt närvirakke, kuni majaküsimus lahenduse leidis. 31.03. 1926.a otsustas Linnavolikogu „*loobuda puu- ja rauatöökoolile uue maja ehitamisest ja selle asemel omandada ostu teel Bandelieri pärijatelt mööblivabriku hoone Kalda ja Vene tänava nurgal, ühes krundi, hoonete, vallasvara ja vabriku sisseseadetega 9.200.000 marga eest. Selleks otstarbeks palutakse haridusministeeriumilt koolimajade ehitusfondilt laenu 7.590.000 mrk. s.o 75 prots. ostuhinnast ja ostukuludest. Vastutus laenu eest võetakse linna kanda*“

1926.a augustiks oli leping endise mööblitööstuse pärijatega sõlmitud ja koolijuhataja Raukas võis “Postimehes” kooli *“kaastööliste ja õpilaskonna nimel südamlikku tänu avaldada linnavalitsusele, eriti linnapeale ja koolivalitsuse juhile”*. Kooli aadressiks sai nüüdsest Kalda tänav 16.

Oktoobris 1926 sõlmitakse linna koolivalitsuse ja kooli vahel rendileping. Lepingu kohaselt sai maja omanikuks linn, kool jäi rentnikuks „kandes kõik kulud oma eelarvest ja võttes vastu võimalikud (rendi)tulud“ Remonti pidi kool teostama omavahendite arvelt. Linn võttis enda kanda maja ostuks võetud laenu põhiosa (1 250 000 marka aastas) tasumise esimesel 5 aastal. Kooli kanda jäi intressimaksete teenindamine.

Uue koolimaja remontimisel kasutati lisaks oma tööjõule veel puidutöökoja omaniku ja ehitusettevõtja Johannes Kompuse teeneid.

Kool, mis uues majas tegutsema hakkas, et olnud kummatigi enam Tartu Linna Puu- ja Rauatöökool. Kuni 1925.a 31.juulini tegutsesid kutsekoolid Vene tsaaririigi seaduste põhjal. 1925.a lõpul võttis Riigikogu vastu Tööstuslikkude koolide seaduse, mis hakkas kehtima 1.augustist 1926. Selle seaduse põhjal muutus Puu- ja Rauatöökool Tartu Linna Tööstuskooliks.

1930-tel aastatel toimus õppetöö koolis järgmistel erialadel:

Puidutöö osakonnas: mööbelsepp, ehitustisler, töllasepp

Metallitöötöö osakonnas: lukksepp, metallitreial, automehhaanik, [metalli]keevitaja

Kooli õppemaksu suuruseks oli 1930-te algul 20, kümnendi teisel poolel 30 krooni aastas; lisandus veel 10 krooni tööriistade tagatisraha. Umbes 25 krooni aastas kulus vajalike õppevahendite hankimisele.

Õppemaksuga kaeti 10% õppejõudude palgafondist, ülejäänud tasus riik oma vahenditest.

Andekamaid, kuid kitsamatest oludest pärit õpilasi toetas pisut Tartu linn, eraldades igal aastal koolile 300 krooni Mihkel Martna nimelisest stipendiumifondist. Lisandusid toetused Haridusministeeriumilt ja Tartu Maavalitsuselt. Vanemate kursuste õpilased võisid, sõltuvalt töötulemustest, saada tasu õppepraktikal tehtud töö eest.

Ühiselamu puudus, seega väljastpoolt Tartut pärit õpilastel tuli leida endale elukoht, mis kahtlemata suurendas õppekulusid. Kulude nimistusse lisandus ka kohustuslik tööriietus töökodades. Koolivormi ei olnud, küll kanti kooli mütsi: musta põhja ja tumerohelise rummuga, neid eraldamas kuldne kant. Vasaku kõrva juures võis mütsil kanda ka kooli märki: valgest metallist, hobuseraua alla oli põimitud vasar ja kirves.

Tööstuskool oli populaarne õpilaste hulgas ja kooli töökodade toodang klientide hulgas. Puidutöökoda valmistas näiteks Posti Peavalitsuse tellimusel 2000 kirjakappi, riulite ja laudadega varustati paljud Tartu koolid, linnavalitsuse otsusega tegi kooli sepikoda kõik „linna sepa- ja rautamistööd“. 1930-tel aastatel lisandusid autoremonditeenused, metallitöökoja meistrid ja õpilased valmistasid Emajõe vasakkalda kaldakindlustuste raudosad, 1933.a hakati tegema koguni mannamasinaid.

1930.a 4.detsembri „Postimees“ teatab, et „Üks jaoskonnaarst on tellinud omale välismaalt automootori, kuna pealmine osa ehitatakse Tartu Linna Tööstuskoolis printsiiibi järgi, et autot saab kasutada hariliku sõidukina ja tarbe korral ka sanitaarautona. Viimaseks otstarbeks ehitatakse autouksed pisut laiemana, et haiget saaks sisse kanda“. Uusi Raukase mälestustele tuginedes monteeriti koolis 1930-te aastate II poolel kokku teisigi eritellimusel autosid.

Koguni lennukite ehitamisega said Tööstuskooli õpilased hakkama. 16.märtsil 1935 andis „Postimees“ teada, et Tööstuskoolis oli valmimas purilennuk, mille tellijaks oli Tartu Lennuühing. Teine lennuk valmistati Kaitseliidu Tartu malevkonna tellimusel.

Abitootmine oli autojuhikursuste kõrval koolile teine oluline lississetulekuallikas. Töökodades töötas mitu kõrge kvalifikatsiooniga töölisi. Tööpäev algas kell 7 hommikul ja kestis poole viieni õhtul. Ületunnid olid vabatahtlikud ja eraldi tasustatavad. Lõunavaheaeg kestis 12.00 – 12.30. Töönädal oli kuuepäevane, pühapäeviti ja riiklikel pühadel (neid oli kokku 17 päeva aastas) ei töötatud. Uusi Raukase mäletamist mööda oli ka õpilaste suhtumine töötegemisse 1930-tel aastatel muutunud vastutustundlikumaks, noormehed olid huvitatud vajalike oskuste ja vilumuste omandamisest ja suhtusid õpingutesse täie tõsidusega.

Kool omalt poolt püüdis töökodasid varustada võimalikult rohkearvuliste tellimustega. Reklaame avaldati erinevates ajalehtedes, ka kooli ametlikul kirjaaberil võib aadressi ja telefoninumbri kõrval lugeda reklaami: *Kooli töökojad täidavad kõiksugu tellimisi mööblitöö, masinate-, autoremondi ja üldise puu- ja rauatöö alal. Perioodilised autokursused. Müügil autotehniline kirjandus.*

Iroonilisel moel hakkas kooli edukus 1930-te aastate algul, majanduskriisi rasketel aastatel, tõsiselt häirima Tartu ettevõtjaid. Koguni nii tõsiselt, et 1933.a algul tehti erinevatel kõnekoosolekutel korduvalt ettepanekuid kool likvideerida (vt „Postimees“ nr.38, 15. veebruar 1933; nr 46, 24.veebruar 1933; nr 49, 28.veebruar 1933 jne), sest kooli töökoda pakkus teravat konkurentsi Tartu ettevõtetele (odavamad hinnad). Nenditi, et „nende koolide ülesandeid võivad täita teised koolid“ ja „kuna meistrite ja õppinud tööliste seadus ning linna tööstusõpilaste kool õppinud tööliste saamise küsimuse lahendavad täiel määral“

Töösturite mured jätkuvad järgmisel aastal: *“Tartu puutöö ametharu juhatuse koosolekul on arutatud linna tööstuskooli küsimust. ... on leitud, et tööstuskool ... on kujunenud tööstusettevõtteks, kus peale õpilaste töötavad ka õppinud töölisel. Kuna koolil on kasutada odav tööjõud, ja muudki soodustused, siis on tööstuskool surunud tööhinnad nii alla, et*

töösturid nende tööhindadega kuidagi ei suuda töötada ega võistelda. On tulnud isegi ette juhuseid, kus tööstuskool valmistab kahe toa mööbli sama tasu eest, kui töösturitel on võimalus valmistada ainult ühe toa mööbel. Töösturite poolt leitakse, et kui tööstuskool on hädavajalik oskustööliste ettevalmistamiseks, siis jäägu ka kool kooli piiridesse ja ärgu arendagu oma tegevust ettevõttena.” (Postimees, 13.05.1934)

Tööstuskooli saatus oli lahtine kuni 1935.a alguseni. 07.01.1935 toimunud linna haridusnõukogu koosolekul oli kõne all ka „*tööstuskooli ümberkorraldamise küsimus, mis on mõne ringkonna poolt üles tõstatatud, kuna nende arvates ei ole praegune Tööstuskooli korraldus otstarbekohane, sest kool olevat enam äriiline ettevõtte kui õppeasutus. Haridusnõukogu asus seisukohale, et kooli praegune korraldus on aja- ja otstarbekohane*“ Seega keeldus linnavalitsus allumast äriühingfondade survele ja kooli sulgemise küsimus võeti lõplikult päevakorrast maha.

1955.a Riigivanema dekreediga pikendati seni 3 aastat kestnud kursusi ühe aasta võrra, neljale aastale. See lõi võimaluse kooli lõpetamise järel asuda õppima kõrgemas kutsekoolis ilma vaheetappe läbimata. Üleminek 4-aastasele õppele toimus järk-järgult, Tartu Tööstuskoolis leidis see aset alates 1936/37 õppeaastal.

Uus reorganiseerimine muutis kooli 1938.a Tööstuskekskooliks. Õppetöö kestis 4 aastat, ainekursuste arv ja maht oli tõusnud. Õpetati eesti keelt, füüsikat, keemiat, mehhaanikat ja masinaõpetust, elektrotehnikat, ühiskonnaõpetust, käitise [ettevõtlus]õpetust, kalkultatsiooni ja arvepidamist, joonistamist ja joonestamist, riigikaitseõpetust, kehalist kasvatust, laulmist ja muusikaõpetust, terviseõpetust. Lisandusid erialane joonestamine, erialatehnoloogia ja tööõpetus ehk praktika. I klassis oli töökodades praktikal 15, II klassis 18 ja II – IV klassis 24 tundi nädalas.

Suurenev õppemaht ja õpilaste arv tähendas üksiti ka seda, et koolimaja hakkas kitsaks jääma. Haridusministeerium juhtis alates 1935.aastast regulaarselt tähelepanu Tööstuskooli hoonete kehvale olukorrale: *“Ministeerium leiab nimelt, et praegused ruumid kooli jaoks ei sobi ega vasta tervishoidlikkudele nõuetele. Ministeerium soovib, et linnavalitsus omalt poolt kaaluks, kas leida tööstuskoolile uued ruumid või oleks võimalik koguni uut maja ehitada”*. (Postimees, 27.02.1935)

1937.a otsustas Linnavalitsus olemasolevad koolihooned järk-järgult ümber ehitada ja kooli valduses olevat kinnistut laiendades ka uusi hooneid ehitada. Haridusministeeriumile esitati põhjalik investeringute kava aastani 1942 kogusummas 309 150 krooni. Ministeerium nõustus plaaniga, seades lisatingimuseks linnapoolse kaasfinantseeringu olemasolu. Esmajärjekorras tuli ehitada soojapidav garaaž, uus sepikoda ja korda teha õppeklassid. Oktoobris 1937 eraldas Linnavolikogu 10 000 krooni kooli naaberkrundi ostmiseks. Paraku jäid head plaanid realiseerimata, sest 1940.aastal sekkus kooli, tema õpilaste ja õpetajate tegemistesse Maailma Ajalugu...

2.2. Õpilaste arv, õpetajate arv, nimekirjad (lõpetanud, õpetajad)

Esimesed ametisse kinnitatud õppejõud olid Haridusministeeriumi registreerimislehe andmetel:

- 1) Johannes Karell kooli ja töökodade juhataja, laulmise, saksa keele ja arvepidamise õpetaja
- 2) Viktor Raukas puu- ja rauatöö tehnoloogia tehnoloogia tunniandja-õpetaja
- 3) Jaan Tammemägi eesti keele õpetaja
- 4) Johan Falkenberg rauatöö instruktor/meister, rauatöö osakonna tegelik juhataja.
- 5) Aleksander Luksepp puu ja raua erijoonestamise õpetaja
- 6) Joosep Karell vaba joonestamise ja projekteerimise õpetaja

Päris esimest õpilaste nimekirja kahjuks säilinud ei ole, kuid alles on 23.jaanuarist 1923 pärinev kooli taotlus linna meditsiini osakonnale õpilastele ja tööliste arstiabi tšekiraamatute väljastamiseks. Selle põhjal olid kooli esimesteks õpilasteks:

	Rauatöö osakond	Puutöö osakond
1.	Jüris, Paul	Kama, Rudolf
2.	Kabin, Evald	Kangur, Rudolf
3.	Klauson, Heinrich	Koll, Peeter
4.	Kukk, Nikolai	Kikkas, Johan
5.	Kurik, Voldemar	Lemming, Otto
6.	Laul, Johannes	Männi, Karl
7.	Lätte, Eugen	Must, Aleksander
8.	Lomp, Herbert	Peet, Herbert
9.	Mosna, Karl	Pöder, Oskar
10.	Peier, Roobert	Pulles, Johannes
11.	Pottral, Hugo	Purga, Johannes
12.	Plumberg, Elmar	Puusepp, August
13.	Raud, Eevald	Ratasepp, Arnold
14.	Rusch, Johan	Stamm, Harry
15.	Sander, Erich	Türna, Karl
16.	Sildnik, Imant	Varju, Elmar
17.	Sillaots, August	Vatsmann, August

18.	Valb, Rudolf	Ratasepp, Karl (liitus kooliga jaanuari lõpul)
19.	Vanaase, Aleksander	
20.	Väljan, Teodor	

Õpilaste ja õpetajate kõrval töötas kooli töökodades 14 töolist. Töökojad ei olnud ainult praktikabaasiks, suur osa kooli eelarvelistest vahenditest tuli mitmesuguste tellimuste täitmisest. Seetõttu vajati töökodadesse õpilaste kõrvale kogenud töölisi. 1923.a jaanuaris said arstiabi tšekiraamatu põhjal 7 tisleerit, 2 lukkseppa, 1 treial, 1 sepp, 1 [tööriista]lukksepp ja 1 haamripoiss.

Kahtlemata oli kooli Tartu ja ümbruskonna noorte seas populaarne. Kuid väljaõppinud, või vähemalt mingit algõpet saanud töömehehakatisi vajati ka teistes Tartu ettevõtetes. See tõi kaasa suure väljalangevuse. Juba 1924.a kevadel kurtis direktor Karell “*Kooli algusest on 77 õpilast vastu võetud, neist 22 on lahkunud, sest teistel töökodadel on suurem palk*”.

Kauaks ei jäänud Tartusse ka direktor Karell ise. 1924.a algul valiti ta Virumaa III jaoskonna koolinõunikuks ning ta lahkus Tartust. Uueks direktoriks valis koolivalitsus Viktor Raukase, mehe, kelle panus kooli arengusse on kahtlemata hindamatu väärtusega. Ametlikult kinnitati ta kooli juhatajaks 01.augustil 1924.

Viktor Raukas meenutab oma ametisseastumist. „*Kooli asjaajamine ja korraldus oli äärmiselt korraldatud. Ei olnud õpilasnimekirja, ei isegi protokollide ega päevaraamatuid. Oli inimest 60 kaltsudes ja tahmaseninalist poissi, kes suitsetasid klassiski, maha sülgasid ja roppusi rääkisid. Oli ju ka kutsekooli soovitatud mujalt need õpilased, kellest sooviti lahti saada. Ka need, kelle kohta vanemad või ise arvasid, et ega ikka mujale ei kõlba, kui töö peale. Enamus oli äärmiselt vaesest kihtkonnast. Eriti sel ajal oli moes tõusiklus ja töö peale vaadati kui häbiväärsele karistusele.*“ [Viktor Raukase päevik, tema poja Uusi Raukase valduses]

Viktor Raukasest sai kooli sisuline käivitaja ja ülesehitaja. Raukas sündis 23.03. 1895. a Norra karjamõisas, metsavahi peres. Haridustee viis ta Venemaale, Nižni Novgorodi, kus ta 1918.a lõpetas sealse tehnikakooli ja jõudis evakueeritud Varssavi Polütehnilise Instituudi tudengina IV kursusele. Kooli lõpetamist takistasid kodusõja keerulised olud. Tulevane koolidirektor opterus 1920.a ja tuli Tartusse töö otsima. „*Registreerusin tööbüroos. Siirdusin turule, ostsin 10 suitsusilku, uue „Postimehe“ ja läksin Emajõe äärde puiestikku silku sööma. Lehes leidsin kuulutuse, et avatavale puu- ja rauatöö käsitöökojale ... vajatakse õpetajat.*“ Nii algas edukas pedagoogikarjäär.

Tänu tema visadusele suhtlemisel linna- ja riigivõimudega sai kool lõpuks enda käsutusse uued, avaramad ja kvaliteetsemalt sisustatud ruumid Vene/Kalda tänava nurgal. Tema initsiatiivil kutsuti esimest korda kokku pedagoogiline nõukogu (mai 1924) ja kinnitati

põhjalikud õppekavad.

Suure autoentusiastina lükkas Raukas 1927.a Linna Tööstuskoolis käima autojuhtide ettevalmistuskursused, esimesed Tartus. Ta oli nii kursuste korraldaja kui peamine lektor. Lisaks valmistas ette autoerialade õppekavad, oli erinevate õpikute autor ning koostas Eesti Vabariigis 1930-tel aastatel kehtinud liikluseeskirjad.

Raukase pühendumist koolile iseloomustab järgnev seik: 1926.a leiti kooli erakorralise revideerimise käigus, et kooli sularahakassas oli ettenähtud 4830 marga, asemel 35 000 marka. Selgus, et ülejääk oli koolijuhataja laen koolile vältimatuteks tegevuskuludeks.

Kooli omaniku, Tartu linna huve esindas kooli juures 5-liikmeline kuratoorium. Kuratooriumi liikmed valis Linnavolikogu. Esimese kuratooriumi koosseisu kuulusid:

- 1) Linnainsener H. Seydenback
- 2) Linna elektrijaamade direktor Juhan Kuusk
- 3) Linnanõunik August Mõru
- 4) Dotsent Aleksander Rängel
- 5) Jaan Schiffer

Viktor Raukas tegutses koodirektorina 1931.a sügiseni. Siis sunniti ta lahkuma, taustaks segaduse kooli arvepidamises ja puitmaterjalide laos. Vormiliselt esitas Raukas ise lahkumisavalduse, sisuliselt oli sunnitud sellise sammu astuma. Kooliga seotuks jäi ta siiski 1940.aastani, töötades nii lepingulise õpetajana kui korraldades erinevaid kursuseid. Tema järglane Martin Puust oli linnavõimule märksa mugavam alluv: kuuleks, pretensioonitu ja mugavusi hindav mees, kelle Haridusministeeriumi 1939.a tagandas. Raukas iseloomustab teda mälestustes „*Ei saanud koolile midagi, elu läks tagurpidi*“

2.3. Õppeprotsessi kirjeldus (teooria ja praktika vahekord)

11.detsembril 1922.a Tartu kooliosakonna poolt kinnitatud tunnikava põhjal järeldeb, et õppeprotsessi käigus pöörati suurt tähelepanu praktiliste oskuste omandamisele. Kokku oli nädalas 45 õppetundi, tunnid jaotusid alljärgnevalt:

1. Töö töökodades	28 nädalatundi
2. Eesti keel	2 nädalatundi
3. Saksa keel	2 nädalatundi
4. Aritmeetika ja geomeetria	2 nädalatundi
5. Füüsika [täpsemalt mehhaanika] ja keemia	2 nädalatundi
6. Joonestamine	4 nädalatundi
7. Puu- või rauatöö tehnoloogia	2 nädalatundi
8. Tervishoid ja võimlemine	2 nädalatundi
9. Laulmine	1 nädalatund

Mais 1924 koostati ja võeti pedagoogilise nõukogu poolt vastu esimene täismahuline õppekava, milles toodi ära nii õpetatavate ainete nimetused kui ainekavade lühikirjeldused.

Õppekava selgitavast “seletuskirjast” loeme: “*Tööoskus saab omandatud töökojas (5 tundi päevas), kuna klassitöö (3 t.p.) peab täiendama, selgitama, süvendama ja süstematiseerima töökoja kogemusi. Peale kutseainete on rida aineid, mis esinewad abinõudena esimeste omandamiseks wõi pärastises kutsetegevuses. Wähe on wõetud seda, mil üldharidusline iseloom*”

Ainekursused, mida õppurid pidid kolme aasta jooksul läbima, olid järgmised:

1. Joonistus, joonestus ja kalligraafia
2. Matemaatika
3. Kalkulatsioon, arvepidamine ja kirjavahetus
4. Füüsika ja keemia
5. Tehnoloogia ja materjalide tundmaõppimine
6. Masinate tundmaõppimine
7. Hoburautamise õpetus
8. Tervishoid
9. Majandusteadus ja kodanikuõpetus
10. Eesti keel
11. Saksa keel
12. Laulmine
13. Praktika töökojas

Haridusministeeriumi hinnangul oli õppekava „*üldiselt liiga kõrgele tasemele wiidud, milleks oskustöölisel koolis tarvidust ei ole*“

Esmaspäevast reedeni algasid tunnid kell 7. 00 teoreetilise osaga. Kolm 45-minutilist tundi koos vahetundidega kestsid 9.35-ni, kell 10.00 algas praktiline töö töökodades, mis koos 30-minutilise lõunavaheajaga vältas poole neljani. Laupäeviti toimus ainult kaks teooriatundi.

Kindlasti ei lõppenud kõikide õpilaste koolipäev aga 15.30. Kuna kooli töökodades tuli täita nii klientide tellimusi kui ka valmistada/parandada kooli enda õppevahendeid, võis õpilasi töökodades leida ka koolivälisel ajal. Juba 1923 a suveks on tellimuste arv nii suureks paisunud, et augusti lõpul otsustab linnavalitsus kooli ettepanekul ja töökodade otstarbekama kasutamise nimel sisse seada II vahetuse. See tõi omakorda kaasa ametiühingute protesti, kuna tööliste tööpäevad venisid 10 ja enama tunniliseks. Linn aga tõrjus väiteid tõdemusega, et “*ületunnitöö on vabatahtlik ja ekstra tasustatav*”

Tasu said ka õpilased. Pärast 3-kuulist katseaega hakkas õpilane saama päevapalka, mille suurus 1923.a oli 20 marka päevas. See ei olnud eriti suur summa. 1923.a märtsis, kui esimesed palgad välja maksti, pidi “Postimehe” andmetel Tartu turul naela (ca 450 grammi) või eest maksma 75 - 100 marka. Nael sealihaks maksis 20 - 60 marka, nael loomaliha 25 - 32 marka, nael silku 10 marka ja nael suitsuangerjat 140 marka. Üks dollar maksis Tallinna börsil 338 marka, inglise nael aga 1590 marka.

Õppetöö kestis 3 aastat. Kooli lõpetamise riiklikud nõuded olid järgmised (Haridusministeeriumi korraldus nr 256 20.veebruari 1925):

1. Proovitöö iseseisev valmistamine koos selgitava osa ja kalkulatsiooni koostamisega
2. Ülesanne tehnilises joonestamises
3. Ülesanne projektsioon joonestamises
4. Suuline katse erialatehnoloogias
5. Kirjalik ülesanne ja suuline eksam matemaatikas (kirjaliku ülesande teema arvepidamisest)

Proovitöö valmistamine esitas õpilasele tõsise väljakutse. Mõningad näited I lennu (1926.a) proovitööde nimestikust:

Rauatöö osakond: väike seisev puurmasin, torukäärid lõikeratastega, spiraalpõhja kudumise masin koos raudvoodiga, suur, 5 muugiga puhas aidalukk

Puidutöö osakond: 6 tammest tooli ja tammest tualettlaud, poleeritud kasest voodi, tammest puhvet küljekappidega (2 õpilast), tammest lahtitõmmatav söögilaud 12 inimesele.

1926.a suveks olid lõputööd valmis, eksamid ja katsed tehtud ning esimene lend võis 15.juulil pidada lõpuaktust. Esimese lennu nimekiri väärib siinkohal äramärkimist (tumedas kaldkirjas on toodud nimed, kes olid ka kooli esimestena vastuvõetud õpilaste nimekirjas):

Rauatöö osakond	Puutöö osakond
1. Elmar Eemann	Bernhard Aarik
2. Leopold Ilwes (kiitusega)	Oskar Kaha
3. Ewald Kabin (kiitusega)	Paul Luha
4. Elmar Krill	Karl Mosna (kiitusega)
5. Nikolai Kukki	Alfred Nääs
6. Woldemar Kruusa (kiitusega)	August Petser
7. Johannes Laul	August Puusepp (kiitusega)
8. Herbert Lomp	Voldemar Roos
9. Eugen Läte	Johannes Räpo
10. Karl Michelson	Elmar Warju
11. Herbert Pest	Hugo Weltmann
12. Hugo Potral	
13. Eewald Raud	
14. Johan Rusch	
15. Eduard Sassi	
16. Valdek Sprenk	
17. Theodor Väljan	

Kuna kooli oli alates 27.01.1928 Haridusministeeriumil luba autojuhikursuste läbiviimiseks,

hakati peagi õpilaste kõrval ka linna ja maarahvast autojuhtideks koolitama. Nii korraldati kursused politseinikele, küsides selleks eelnevalt luba linnavalitsuselt. Rosinaks oli hind: kui tavakodanikule maksis 2-kuuline kursus 6000 marka, siis politsei käest võeti vaid 3500 marka inimese kohta. Hiljem õpetati kampaania korras sõitma veel linnaametnike. Talvisel ajal, kui suur kiire põllutöödega möödas oli, korraldati autojuhtide ja motoristide-masinistide kursusi maameestele.

Kuna kool oli isemajandamisel, andis autojuhikursuste korraldamine koolile arvestatava lisasissetuleku. 1930-tel aastatel korraldati kursusi ka keskkütte-kütjatele, 1937.aastast aga õppisid koolis ka erivajadustega õpilased – rühm kurtummasid.

2.4. Traditsioonid ja sõpruskoolid, ülekoolised üritused

Varaseimaks kooli traditsiooniks võib ilmselt pidada kooli aastapäeva pidulikku tähistamist. I aastapäevapeo eeskava sisaldas järgnevaid etteasteid:

1. Juhan Liivi mälestamine
2. Õpilaste meeskoor esitas laulud “Miks Sa nutad” ja “Kuldrannake”
3. Viiuli soolo
4. Ilulugemine (Juhan Luiga “Vaenelaps”)
5. Võimlemise ettekanne
6. Näidend “Vaene Fedja”
7. Kahekõne “Nalja Märt ja Kalja Kärt”

Ka järgnevatel aastatel toimunud aastapäevapidustusi ilmestasid mitmekülgsed eeskavad. Linnarahvast teavitati toimuvast tavaliselt „Postimehe“ vahendusel.

Kahjuks ei kajasta säilinud dokumentatsioon varaseimaid ülekoolilisi tegevusi. Esimese vihje võimalikest ühisüritustest saame Haridusministeeriumi kirjast 1924.a algusest, millega eraldatakse koolile “kinoprojektor “Cosmograph” tingimusel, et aparaati edasi ei müüda”. Ehk siis võime oletada, et pärast aparatuuri kättesaamist hakkasid toimuma enam-vähem regulaarsed kinoseansid õpilastele, õpetajatele ja miks ka mitte töölistele.

Säilinud fotode põhjal teame, et juba 1925.aastast tegutse koolis nn „balalaikaorkester“, alates 1932.aastast ka puhkpilliorkester.

Regulaarselt korraldati õpilastööde näitusi.

Tegutses kooli vilistlaskogu ja 1930-te aastate II poolel ka lastevanemate kogu.

1920-te aastate II poolel said alguse lõpukursuste traditsioon korraldada lõpuekskursioon. Käidi nii Eestis (nt 3-päevane tutvumine Virumaa ja Narva ettevõtetega), Riias kui ka Helsingis.

Kindlasti pakkus huvi võimalus sõita autoga (U. Raukase mäletas, et üks kasutatav auto oli

„Dodge“) ja mootorrattaga.

Spordihuvilised õpilased võtsid osa spordiringi tööst, perioodiliselt korraldati sportlike mõõduvõtmisi teiste Tartu linna koolidega, enim Tööstusõpilaste kooliga.

Periood 1944–1990 (esialgne tekst)

1922. aasta novembrikuu Postimehes ilmus uudis, et linna puu- ja rauatöökooli avamine ning õpilaste vastuvõtmine algab 23. novembril.

See ongi päev, mil algab

Tartu Puu ja Rauatöökooli

Tartu Tööstuskooli

Tartu Tööstuskeskkooli

Eritööstuskooli nr 12

Mehaanikakooli nr 3

Tööstuskooli nr 17

Kutsekeskkooli nr 17 ajalugu.

Ja kuna Tartu Tööstuskool on vanim sammas TKHKs, siis ka Tartu KHK ajalugu.

Kooli kõige esimene hoone asus Liiva ja Meltsiveski tänava nurgal, hiljem ka Narva maanteele ning Emajõe kaldal Vene ja Kalda nurgal. Kooli esimene direktor oli Johan Karell.

Koolis sai kolme aasta jooksul õppida mööblitiseriks, metallitööd ja juba ka siis autode remontijaks. Viimased pidid küll aeg-ajalt ka tõllarattaid ja hobuseid rautama.

Kooli astumiseks pidi olema vähemalt 4klassiline haridus ja aastaid 15. Õppima pidi peale erialaainete ka rehkendust, saksa keelt, eesti keelt ja laulminegi oli kohustuslik.

1941

ENSV Rahvakomissaride Nõukogu määrusega 11.aprillist 1941 allutati tööstuskoolid ja ametikoolid äsja moodustatud Eesti Vabariiklule Tööjõureservide Valitsusele. Tartu Tööstuskooli ja ametikooli baasil oli kavas luua 625 õpilasega 2-aastase õppeajaga Ametikool nr 6. 22.06.1941 algas sõda, 10.07.1941 lasti õhku Vabadussild. Kooli tabas ränk löök - sõjatules hävis puust õppehoone Kalda ja Vene tänava nurgal. Õppetöö algas 24.11.1941. Koolis oli tööstuskooli osas 178 ja ametikoolis 83 õpilast. Kool pidi leidma uued ruumid. Puiduosakond kolis Katariina majja, elektrikud leidsid peavarju Riigipanga kõrvalhoones. Kooli töötajad otsisid kokku pinke ja seadmeid, restaureerisid neid. Meister August Roots taastas põlenud sõiduauto, see paigutati pukkidele ja sellel tehti treeningut ning viidi läbi mõned tasulised autojuhtide kursused.

1942

12.05.1942 liideti tööstuskool ja ametikool üheks õppeasutuseks - Tartu Tööstuskooliks ja 1943.aastast kehtestati 3-aastane õppeaeg. 1942/43 oli koolis 232 õpilast, 1943/44 254 õpilast.

1943

Kooli direktoriks sai Tartu Tööoskusameti esimees insener Mihkel Vellemaa (endine Tööstusõpilaste kooli juhataja), kelle koostatud "Tehnika teatmik" oli tol ajal inseneride seas väga populaarne. Kool töötas vastavalt tolle aja tingimustele, otsiti nii linnast kui maalt põlenud-rikutud masinaid ja remonditi neid. Tehti teenustöid põllumeestele: adrad, külvikud, rehepeksumasinad, viljasorteerijad, samuti vastavalt tellija soovidele hõõvelmasina võlle,

kreissaevõlle, käiavõlle jms.

1944

Üks vähesid hooneid, mis sõjatule kesklinna piirkonnas üle elas, oli tööstuskooli uue hoone karp. Kalda/Vene tn hoone hävis 1941.a juulis.

1944.a. reorganiseeriti kool taas: Tartu Tööstuskool nr 12, õppeajaga 2 aastat. Valmistati ette treialeid, seadmete remondilukkseppi, elektrikke, mööbelseppi. Kooli direktoriks sai Jakob Gabovits, juudi rahvusest matemaatik, tuntud maletaja, hiljem töötas kõrgema matemaatika õppejõuna EPA-s.

1945

Järjekordne reorganiseerimine andis koolile nimeks Eritööstuskool nr 12, õppeaeg 4 aastat, vastu võeti 12-14-aastaseid poisse, põhiliselt sõjaorbusid. Õpetati treialeid, remondilukkseppi ja instrumentaallukkseppi. Direktoriteks olid umbkeelne Ivan Ivanov ja vähese eesti keele oskusega Sergei Zavjalov.

15.10.46 – Tartu tööstuskooli poisid püüavad asutada organisatsiooni noorkotkaste põhimõtete järgi (normid, katsed jne). On vandetõotus, liikmeraamatud, käskkirjad, templid. Muidugi relvad. Kõik grupi “Boy’s” kolm arreteeritud liiget saavad 10 aastat.

1946

Jätkus õppetöö ümberkorraldamine, sest uus vastuvõetav kontingent oli suures osas umbkeelne peamiselt Valgenevenest pärit noormehed. Poolkirjaoskamatud, käitumisest ja ja klutuurist vähimatki aimu omamata, tunti neid linnas õige pea “vene pättide” nime all. Kooli töötajatel polnud kerge nendega hakkama saada: omavahelised kaklused, kokkupõrked linnaelanikega, sageli läksid käiku noad.

1947

Kooli hakati varustama tsentraliseeritud korras: lukksepatööriistade valmistamiseks saadi materjal peavalitsuse laost. Valmistoodang kontrolliti, pakiti ja saadeti Tallinna RKHK lattu, mille kaudu toodang realiseeriti. Ka õpilastle vajalik pesu ja riided sai kool tsentraliseeritud korras varustusbaasist.

1948

Õppekorpus ja töökojad asusid Leningradi mnt 2, ühiselamu ja söökla Progovi 3, võimla ja mõned erialaklassid Vanemuise 35. Ühest õppehoonest teise liikus õppegrupp rivikorras. Hakati arendama isetegevust - loodi tantsurühm, lauluansambel.

1949

Täiendati kooli materiaal-tehnilist baasi, osaleti linna taastamisel. Õpilase päevane toiduraha oli 1 rubla, selle eest pidi noormees kõhu täis saama: hommikul 2 kääru leiba võiga, portsjon putru, kohv. Lõunaks taldrikutäis suppi või praad (näiteks 1kotlet, kartulid ja juurvili) ja klaas vedelavõitu kompotti. Mõistagi oli seda vähe. Enamus lõpetajatest läks oma kodumaale tagasi.

1950

Kevad tuli Tartusse veeuputusega. Ujula, Emajõe, Oa, Fortuuna jt tänavad olid vee all. Sõideti paatidega. Ka kooli õu oli vee all. Koolis laienes tööriistade tootmine, hakati valmistama keerulisemat toodangut - paralleelkruustange, masinkruustange, käsikruustange jms. Kevadel-sügisel käidi kolhoosis põllumajandust abistamas. Korraldati tehnilise omaloomingu näitusi, tehti isetegevust.

1951

Taas üleujutus, Supilinnas ja pärmivabriku juures sõideti paatidega. Veneetsia mis Veneetsia. Koolis valitses umbkeelne meeleolu - vene keel ja vene meel, täielik kultuurilagedus. Kooli tökoda hakkas valmistama tellimustööna massiliselt polte-mutreid.tikkpolte Autoremonditehasele nr 3, kruuspingi spindleid Võru Metsakombinaadile, mitmesuguseid klambreid Tartu Veduridepoole.

1954

Algas reorganiseerimine põllumajanduse mehhaniseerimise kooliks, noori võeti õppima põllumajanduse mehhanisaatori-masinisti erialale. . Kool töötas direktor Mihail Tuhkru juhtimisel. Toimus õppetöö ümberkorraldus - mehhanisaatoritele õpetati lukksepteid. mootorite hooldamist, pisiremonti. Koolil tuli põllumajandustehnikat- traktoreid, atrasid, külvikuid, kuhjatõstukeid, niidukeid, kartulipane-kumasinaid, isegi 9 teraviljakombaini C-4 ja 2 linakitkumismasinat. Tehnikat andsid üle teised mehhaniseerimiskoolid (Helme, Vodja, Järva-Jaani, Vigala, Kolovere).

1955

PMTK nr 3 (Põllumajanduse Mehhaniseerimise Tööstuskool nr 3) kool komplekteeriti õpilaskontingendiga, kelleks olid umbkeelsed venelased. Ka õpetajaskond oli umbkeelne.

1956

Kool paiknes kolmes hoones - Leningradi mnt 2, Pirogovi 3 (ühihselamu ja söökla), Vanemuise 35 (võimla ja õppeklassid). Kuna tegu oli põllumajanduse mehhaniseerimikooliga, oli olemas ka vastav tehnika: 47 ratas-linttraktorit, 17 iseliikuvat kombaini, 360 mitmesugust põllutöömasinat, rida treipinke, frees- ja puurpinke, lukksepa töökohti, keevitusseadmeid ja algeline sepikoda.

Igale õppegrupile oli kinnitatud 5 traktorit. Esialgne sõidu õppimine traktoritel toimus õppeväljaku Meltsiveski tiigi kõrval (praeguse Ujula Konsumi asukohal). Praktilist tööd õpiti kevadel-sügisel kolhoosides -sovhoosides. Igal õppegrupi meistril oli oma kindel majand, kus praktika toimus. Kevadel ja sügisel läks grupp eesotsas meistriga koos oma varustuse (traktorid, kombainid jne) majandisse. Majutamine ja toitlustamine toimus majandis. Koolis töötas võrkpallitreenerina Arnold Rüütel.

1957

Jaauari alguses tuli RKHK käskkiri PMTK nr 3 likvideerimise kohta.

Aega on sellest ajast õige palju kulunud, aga vahel tundub, et muutusi nagu nii palju polegi. Kui see välja arvata, et 1964. aastal sai valmis Põllu tänava maja, kuhu tööstuskool kolis ja (mis eriti oluline!) 1966. aastast sai poistekoolist segakool, kui võeti vastu esimesed kokkade ja müüjate grupid.

Paaristunnidki olid olemas juba 1965. aastal. Nagu mainis tolleaegne direktori asetäitja Leo Karro: Aitas see tunni aega kõvasti kokku hoida.

Tartu Ehitus- ja Kergetööstuskooli kroonika

Kooli alguseks võib lugeda aastat 1944, kui Tartus asutati Vabriku-Tehasekool nr.4, kus hakati ette valmistama töölisi puidu ja ehituse erialadele. 1946.a. lõpetas kooli esimene lend – traktoriste.

Kooli esialgne asukoht oli Jaama tänaval. Kuna seal asuvad ruumid ei rahuldanud kõiki kooli vajadusi, siis Tartu Linnavalitsus oma otsusega 26.detsembrist 1947.a. eraldas Tartu Ehitustrustile nr. 3 sõjas hävinud hoone varemed Vanemuise 35 ja kohustati see taastada tööstuskooliks. Põhilised ehitustööd tegid kooli tollased õpilased ja hoone valmis 1949.a. ning 1963.a. ehitati hoonele peale IV korrus, kuhu rajati õppeklassid.

1967.a. pandi nurgakivi kooli juurdeehitusele, mis valmis 1970.a. ja seal asusid sanitaartechnika lukkseppade ja maalrite õppetöökoda ning spordisaal. 1973.a. anti käiku ujula ja lasketiir. 1985.a. valmis ka 125 kohaline ühiselamu.

1956 aastal reorganiseeriti kool Ehituskooliks nr.21, kus õpetati müürseppi, betoneerijaid, maalreid ja katusekatjaid.

1958. aastal võeti õppima esimene õppegrupp mööblitislari erialale õppeajaga 3 aastat.

1963. aastal nimetati kool ümber Linnakutsekooliks nr.16.

1965.aastal alustati esmakordselt juuksuri eriala õpetamist.

1974.aastal alustasid õppetööd esimesed õppegrupid, kus lisaks erialale omandati ka keskharidus.

1988.aastal alustati õmblejate väljaõpet õmblusvabrikule “Sangar”, hiljem ka õmblusettevõttele “Ilves Extra”.

Kooli asutamisest kuni 1993.aastani töötas vanemmeistrina Eduard Tõnisson ja puuseppade kutseõpetajana esimese lennu lõpetaja Paul Kosemets.

Hilisematest vilistlastest töötavad praegu koolis juuksuriõpetajad: Taissa Sulajeva, Merike Rosenthal, Aile Teppan, ehitusõpetaja Kaido Toobal, puiduõpetaja Kalle Viira ning kehalise kasvatusõpetaja Tiit Tammaru.

2002.a. aastal õppis koolis üle 600 õpilase ehituspuusepa, ehitaja, maaler- plaatija ja krohvija, mööblitislari, õmbleja ja juuksuri erialal.

Puiduerialade õpetamine toimub kooli puidutöökojas, mis on varustatud kaasaegsete puidutöötlemismasinatega. Ehituserialadel toimub väljaõpe 1996.a. valminud ehitustöökojas, kus on võimalik harjutada kõiki ehituserialade põhitöid. Juuksurite õppetöökoda ei jää maha linna parimatest juuksurisalongidest.

Õmbluserialade õpetamine toimub kooli õppeklassides, mille sisseseade hulka kuuluvad uued "Brother" – tüüpi õmblusmasinad.

Koolil on ühiselamu, kuhu on võimalik majutada teistest maakondadest õppima tulnuid.

Häid võimalusi vaba aja sisustamiseks pakub kooli spordikompleks: spordisaal, ujula, jõuruum jne. Kooli korvpallurid, ujujad ja kergejõustiklased on saavutanud auhinnalisi kohti vabariiklikel võistlustel. Koolis on õppinud rahvusvaheliselt tuntud sportlasi: jalgratturid Janek Ermel, Allan Oras, Marko Kurits ja Mallor Tärna; maadlejad Rait Lest ja Kaider Kalm, suusataja Ingrid Mägar, vee-moto sportlane Art Raudva, korvpallur Lea Kiis-Vene jt., Eesti Rammumees Andrus Murumets

Kolmas KHK sambast, 44. KKK, avas õpilastele oma ukse 1984.aasta 1.septembril. Koolimaja ennast oli muidugi tunduvalt varem ehitama hakatud, esimesed inimesedki olid mitu kuud varem tööle võetud. I käskkirjaga vormistati tööle sekretär-masinakirjutaja. Esimene õpetaja aga töötab meie majas tänaseni – Kaili Küngas võeti tööle 01.08.1984

Kooli tellija oli ENSV Toiduainetetööstuse Ministeerium ja Tartu Piimatoodete kombinaat. Koolimaja ehitas Olari Taali juhitud Tartu Maja

Kopli kooli direktor oli algusest peale, kuni koolide ühendamiseni, Olev Saluveer, praegune Ülenurme Gümnaasiumi liider.

Kooli avamisel olid sellised erialad:

Põhikool – remondilukksepp, seadistaja, vorstivormija, konservi steriliseerija (eesti keeles) ja automaatika lukksepp. Vene keele baasil alustasid remondilukksepad ja elektrikud. 247 õpilast.

Keskooli baasil olid piimatoodete meistrid.

Kool kavandati kakskeelsena – eraldi õppegrupid olid nii eesti kui vene keelt kõnelevate õpilaste jaoks. Kui tänases KHK-s õpivad eesti ja vene õpilased samades klassiruumides, siis 1984.aastal jaguneti korruste kaupa – vene laste klassid paiknesid II korrusel, eestlaste omad III ja IV korrusel.

Läbi aegade on koole asutatud selleks, et luua parimaid tingimusi õppimiseks ja eluks ettevalmistamiseks. Kuid õppetöö korraldus ja õpilaste igapäevaelu on erinevatel ajalooperioodidel alati erinenud eelnevate ja järgnevate aegade omast. Me püüamegi nüüd kirjeldada teie emade-isade aegset kutsekeskkooli miljööd.

Koolipäev algas 8.30 nagu tänagi. Kuid sellel eelnes rivistus: kõik grupid seisis fuajeed ja ühikad ühendavas koridoris ja kuulasid korraldusi algavaks päevaks. Ühtlasi kontrolliti seal, kas õpilased on ikka viksilt riides (noormehed ülikondades ja lipsuga!!) ja kas neil on olemas vahetusjalanõud. . Kontrolliti ka soengut. Noormeeste juukse pikkus ei tohtinud ulatuda pluusi kraeni. Tütarlastel pidid juuksed kinni (patsis, hobusesabas) olema. *Vanemuse tänaval õpetas sõjalist algõpetust, muide see oli kõikidele (ka tüdrukutele) kohustuslik õppeaine Tiit Kaber. Poiste ütlemine tollest ajast: „Ise on siil ja meist tahab siilipoegi teha”.* Iga grupi ees või kõrval seisis nende meister.

Siis oli grupil kaks juhti: Meister kontrollis kaks korda päevas ka tundidest osavõttu ja tegi sellekohaseid sissekirjutisi ülekoolilisse puudumisraamatusse, pidi kohe samal päeval vanematega kontakti võtma ja sama päeva lõunaks välja selgitama puudumise põhjuse, lahendama kõik õpilasega seotud probleemid. Korraldas kõik grupi praktikaasjad ja käis ettevõtte praktikat kontrollimas

Klassijuhataja jälgis õppeedukust.

Rivistusel kontrolliti pisteliselt ka puudujaid (võeti täiesti „juhuslikult“ mingi suvaline grupp ja hüüti õpilase nimi ja õpilane astus sammu ette).

Veel enne rivistust olid aga ühikas elavad õpilased teinud hommikuvõimlemist ja käinud söömas. Peab ütlema, et 1980-tel aastatel olid õpilased majanduslikult üksjagu paremini kindlustatud. Ühikaelanikud said kolm korda päevas riigi kulul süüa, teistele oli garanteeritud tasuta lõunasöök (selles mõttes on EVR ringiga 1980-tesse tagasi jõudnud, et õpilastele on lõunasöök tasuta).

Tegelikult oli kõikidele kutseka õpilastele ette nähtud 3 korda päevas tasuta söök. Vahe oli selles, et ühika omad pidid 3 korda söömas käima, linna omadele maksti hommiku ja õhtusöögi raha välja. Kui nad muidugi ise ei tahtnud koolis söömas käia. Arvestust pidas meister. Tasuta söök oli ette nähtud kogu õppeaja jooksul, s.o. 365 päeva aastas. Kui õpilane pikemalt koolist puudus (oli haige, praktikal) arvati ta toidult maha ja raha maksti välja.

Algselt oli õppuritele ette nähtud tasuta riietus – koolivorm ja tööriided (+pesu ja üleriided). Näiteks said noormehed ühe ülikonna 2 aasta peale. Pluuse, sokke ja pesu jagati tihedamini. Kui tasuta riietuse jaotamine lõpetati hakkasid õppurid saama stippi.

Peale tasuta söögi maksti kutseka õpilastele igakuiselt stippi, 30 rubl kuus. (nt üliõpilane Lippmaa sai sel ajal 40 rubla kuus). Tõsi, kui õppisid kehvalt, puudusid põhjuseta või said mingi pahandusega hakkama, võidi stipendium karistuseks kuuks-paariks ära võtta. Stippi maksti aastaringelt, ka vaheajal oldud aja eest. Kui õpilane mingil põhjusel koolis ei söönud (näiteks esindas kooli spordivõistlustel), maksti talle söögipäeva maksumus eraldi välja.

Ja veel – ühikas elav õpilane ei pidanud oma koha eest maksma. Lisaks sellele oli varasematel aegadel ühika elanikele ette nähtud kooli poolt seep ja hambapasta.

Tund – oli nagu tund ikka. Selle vahega, et kestis 45 minutit. Ja õpilased olid nagu õpilased ikka. Mõni õppis paremini, mõni kehvemini. Mõni oli rahulik, mõni rahutu.

Üks õpetaja, kes vene grupi pättide poolt oma kabineti maharebitud kardinasse mässiti ja kardin otsast ka põlema pandi, ei olnud üldsegi NOOR, vaid intelligentne keskealine naisterahvas, kes arvas, et õpilased on temaga ühel tasandil, elik: sama intelligentsed.

Kord aastas korraldati õpilastööde näitus, mis oli üks osa koolide lahtiste uste päevadest. Põllus olid eriti populaarsed kokaõpilaste näidislauad („Õhtu kahele“; „Helesinine unistus“ jmt), aga ka metallipoiste erinev toodang (puulõhkumismasin, kalmistulatern jmt). Kopli hoones köitsid pilku ja ergutasid maitsmismeeli pagarite ja lihameistrite toodang, Vanemuise maja suurimad hitid pärinesid õmblustöökodadest

Näitust külastas ka palju linnarahvast, kellel koolis õppimissoovi polnudki, aga uudishimu suur. Kuulutused olid lehtedes, toimusid mitmesugused üritused, olid pidulikud avamised, kus kooli taidluskollektiivid näitasid, mida olid aasta jooksul omandanud

Õppimise kõrval pöörati tänasega võrreldes suuremat tähelepanu spordile. Ülekoolilised spordipäevad, matkad ja näiteks suusalaagrid olid kooliaastate lahutamatuks koostisosaks. Rääkimata arvukatest pallimängude-, võimlemise jne võistlustest. Selleski koolis õppis hilisemas elus spordiga tuntust kogunud inimesi.

Värvikaimaks 44.KKK lõpetanud pagariks on kahtlemata Andrus Värnik. Koplis on õppinud ka Oliver Konsa – Eesti jalgpallikoondise liige

Vanemuise majas on õppinud jalgratturid Janek Ermel ja Allan Oras, vee-moto sportlane Art Raudva, korvpallur Lea Kiis-Vene jt., Eesti Rammumees Andrus Murumets

Põllu: korvpallur Tiit Kikerpill

Vahelugemine Värnikuga

Arvatavalt III kursuse I tunnil pealt suurt suvevaheaega kohtun PK-94 õppegrupiga ja palun n-ö soojenduseks õpilastel rääkida möödunud suve kõige põnevamat mälestust. No nad räägivad: kes mida tegi/kes kus käis – nagu ikka: kes käis Lätis, kes Saksamaal, kes Ungaris, kes nautles niisama kohalikes oludes.

Jõuab jutujärg odaviske (eks)maailmameister Andrus Värnikuni: „Mina käisin Austraalias!“ Klassis haudvaikus. Mina (õpetaja): “Jajah! Ja nägid seal kangurusid ja

koaalasid?“ AV: „Jah!“ Mina: „Ehk isegi said katsuda?“ AV: „No päris oma käega mitte, aga suveniirideks kaasa sai ostetud küll.“ Lõpetasin otsustavalt selle „Austraalia-pajatuse“ ja andsin sõna järgmisele õpilasele.

Tunni lõppedes tuleb AV minu laua juurde (kui ülejäänud õpilased on väljunud ja ütleb): „Te vist ei usu, et ma Austraalias käisin?“ Mina (**teatud toonil**) „Armas Andrus, Sa oled täiesti valesti aru saanud. MINA usun teatavasti k õ i k e, mida mulle räägitakse.“

Järgmisel päeval tuleb AV tundi silmatorkavalt suure spordikotiga. Mina (loomult uudishimulik) küsin: „Andrus, täna Sul nii suur kott, mis Sul seal on?“ Andrus: „Kängurud ja koaalad.“ (oli hetk, mida ilmselt on läbi elanud kõik naisõpetajad: **no nüüd mõnitab täiega!** – valmistusin juba eriti mürgiseks märkuseks). AV tõmbas stoilise rahuga spordikoti luku lahti ja hakkas lauale laduma kängurusid ja koalasid ja muid Austraaliast toodud meeneid/materjale. Kui ma nüüd tal põhjalikumalt rääkida lasin, selgus, et ta käis noorte MM-il ja sai auhinnalise koha.

Pärast seda tundi ei kahtlusta ma enam kunagi ühtegi õpilast, kui ta isegi peaks väitma, et käis Timbuktus. Elu on näidanud: kõik on võimalik ja see, et üks õpetaja pole sinna jõudnud, kuhu tema õpilased; ei tähenda veel, et õpilased sinna jõuda ei võiks.

Kopli kooli missivõistlustel sai oma esimesed ristsed ja tuleproovi tulevane USA „Calendar Girl“ ja Soome esimodell Ly Jürgenson

17. kooli päevil oli koolil ka oma puhkpilliorkester, mida juhatas erakordse eduga Jaan Sakson, kes tänaseni meie majas kutseõpetajana tööl (paraku küll puhkpille enam pole) Mäletajad teavad rääkida, et meie kooli kolonn oli paraadidel eriti uhke välja näinud.

2 korda aastas toimuvad paraadid olid kohustuslikud üritused, kus kogu kool pidi väljas olema.

70ndatel oli väga populaarne matkaliikumine „Minu kodumaa-NSVL“, milles usinasti osalesid õpetaja Liidia Tammemäe juhtimisel ka meie õpilased. Nii sõideti mootorratastel läbi lahingupaikade nii Karpaatides kui Karjalas kui Ukrainas, lähematest vabariikidest rääkimata.

70-80 oli tollases NSVL-s väga populaarne sõjalis-sportlik mäng „Kotkapoeg“, kus võisteldi relvajõudude määrustiku tundmises, orienteerumises, laskmises, automaadi lahtivõtmises ja kokkupanemises, rivivõistluses ning tsiviilkaitses. Selle raames oli kutsekooli õppuritel võimalik käia mitmetes erinevates NSVL paikades. Üleliidulise võistluse võitjatena käidi ära ka toonases Saksa DV-s.

Koplis omakorda tegutses aga näitering, mida juhendas vanemuislane Meelis Hansing. Nii edukalt, et korduvalt saavutati üle-eestilistel võistlustel laureaadi tiitel.

Kopli Kooliraadiot juhtis Rainer Sild, kes praegu on suurärimees USA-s ja tema parim abiline oli tuntud dirigendi Lennart Jõela poeg Erki, kellest on kujunenud üks Eesti veespordi esitegijaid.

„Õiguse aluste“ viktoriin, mis toimus võistlusena 2 kooli vahel (44 ja 16)

Ekskursioone toetas rahaliselt kool (kui üldse vaja oli). Mina [üx õpetaja] nt olen käinud oma õpilastega Karpaatidest Karjalani ja toonud Moskva ZUM ist ja GUM ist šampoone ja seepe ja kosmeetikat jms ja selle müümisega omal ajal 2 õpetaja palka kuus kõrvalt teeninud. – ma ei tea, kas see just sobib sellesse rubriiki,

Ka 1980-te aastate õpilased käisid praktikal oma erialaseid oskusi täiendamas/kinnistamas. Praktika käigus väljateenitud palk jagati kooliga pooleks: pool raha sai õpilane, pool jäi koolile ning neid summasid kasutati uute õppevahendite hankimiseks. Täpsustus: ettevõtte kandis raha koolile ja kool maksis poole õpilasele välja.

Praktikalt tassiti nõukogude ajale iseloomulikult kastide/kottide/jm mahuühikute kaupa „tootmise ülejääke“, näiteks oli minul (kõigest klassijuhatajana) vahepeal tunne, et ma elus ei pea ostma ei šokolaadi ega konjakit (praktika „Kalevis“ ja „Livikos“), sest kõik virnad ja rivid kadusid kuskile silmapiiri taha (õpilaste endi varudest rääkimata).

Piits ja präänik...

...on aastatuhandeid olnud kasvatusvahenditeks. 44 KKK polnud mingi erand, siingi kiideti ja laideti. Kiideti tavapäraste ja mõnikord ka tavatute edusammude eest. Arhiivist võib leida käskkirja, millega avaldatakse õpilasele tunnustust „aktiivse osavõtu eest hommikuvõimlemisel“, Väljapaistvaid saavutusi (nt väljapanekuid õpilastööde näitusel, osalemine ülevabariiklikel või-liidulistel ettevõtmistel) premeeriti mõnikord rahaliselt.

Karistusi jagati suurest samasuguste üleastumiste eest kui täna. Näiteks direktori käskkirjaga nr 2 aastast 1984 avaldataks ühele noormehel noomitust suitsetamise eest koolimajas. Karistati põhjuseta puudumiste eest, lohaka suhtumise eest õppetöösse, ühiselamu sisekorra rikkumise eest jne.

Oluline erinevus võrreldes tänase päevaga oli õpilase karistamisest teatamine vanemate töökohta. Arvatavasti oli see üsna mõjus meetod.

Karistati ka riigivastase meelsuse ülesnäitamise eest. 1988.a veebruaris võeti 6 ühikas elavalt tütarlapselt ära stipp, kuna nad olid 24.02 õhtul süüdanud küünla (põhjendus oli variserlik – tuletoorjeeskirjade rikkumine). Üks teine tüdruk sai (noomitusega) karistada riigijuhi pildi sodimise eest.

Õpilaste leidlikust karistuse vältimisel järgime näide (õppe/kasvatustöö komisjoni koosolekult): „Kus on praktikapäevik?” ... „Hiired on ära närinud”

Kui aga õppimine kohe mitte kuidagi ei edenenu, saadeti õpilane” pikale praktikale”. St kuni kooli lõpetamiseni töötas ta ettevõttes, omandades tööeluks vajalikud oskused ja kutse. Kuid keskharidusest jäi laiskvorst õpilane ilma. Pikale praktikale saadeti ka sisekorraeeskirjade eriti jämeda rikkumise eest. Nt üks noormees saadeti Saaremaale, kui tuvastati 12 õlle ärajoomine ühiselamus.

Tööle suunamisest

Üsna oluliselt erines kooli lõpetanud õpilase saatus tänaste KHK vilistlaste omast. Toona oli kasutusel mõiste „suunamine” – st kooli lõpetaja pidi kohustuslikus korras kindlas ettevõttes mõned aastad töötama. Põllu majas olevat 1960-tel lõpetamisele järgneva päeva hommikul veoauto ühika ette sõitnud. Veel peoriietes ja kohati väljamagamata värsked vilistlased „laaditi” autokaste ja sõit töökohale algas. Hiljem muutus asi veidi viisakamaks. Suunatutele tuldi järgi bussiga.

Kohustuslik suunamisaeg oli 3 aastat. Üldjuhul suunati õpilased tööle nendesse ettevõtetesse, kus nad olid juba varem praktikal olnud. Paljudel õppuritel olid juba kooli tulles olemas suunamiskirjad ning nii mõnigi asutus maksis oma suunatuile lisastipendiumi. Kohustuslikust suunamisest pääsesid noormehed tavaliselt sügisel kohustuslikku ajateenistusse minnes, mis kestis 2-3 aastat.

Õpetajad, kes on ühtlasi vilistlased

Vanemuise: juuksuriõpetajad Taissa Sulajeva, Merike Rosenthal, Aile Teppan;
ehitusõpetaja Kaido Toobal; puiduõpetaja Kalle Viira ning kehalise kasvatus õpetaja Tiit Tammaru.

Kopli: Thea Kuus ja Kristi Luht (toiduainete töötlemise tehnoloogid), Toomas Lepik, Margit Tennosaar, Oliver Tootsi, Tauno Hänni ja Roland Olesk (IT õpetajad).

- ☐ 23. november 1922 a - avati Tartu Puu ja Rauatöökool (asutaja **Johan Falkenberg-Süve**).
- ☐ 1922-1926 - Puu- ja Rauatöökool,
- ☐ 1926-1937 - Tartu Linna Tööstuskool,
- ☐ 1937 - 1942 - Tartu Tööstuskeskkool,

- ☐ 1942-1949 - Tartu Tööstuskool,
- ☐ 1949-1954 - Eritööstuskool nr 12,
- ☐ 1954-1960 - Põllumajanduse Mehhaniseerimise Tööstuskool nr 3,
- ☐ 1960-1964 - Tööstuskool nr 17,
- ☐ 1963-1968 - Linna Kutsekool nr 17,
- ☐ 1968-1992 - Kutsekeskkool nr 17,
- ☐ 1992 Tartu Tööstuskool